

Abstract.

Turlenko N.V., Chaykovs'ka M.A., Lahodiyenko V.V. Tools to increase the investment attractiveness of the region's agrosphere.

It is necessary to formulate a regional investment strategy aimed at enhancing the investment attractiveness of the region with a view to its economic specialization. The strategy should set priorities for the socio-economic development of the region, which should be the basis for the development of the investment program. The investment program should identify the needs of the region's economy for investment and contain a set of measures to intensify investment activity in the region. The investment policy of the Odessa region is formed under the influence of many factors of external and internal environment, which reveal the directions of specialization of the economy of the region.

Establishment of a low interest rate investment lending system at the regional and local levels, and protection against inflation risk, will attract additional investment. Revitalization of investment processes is also possible by using the mechanism of two-tier insurance of foreign investments (foreign and from other regions).

Investment attractiveness of the agrosphere of the region can be increased by accumulating the investment potential of enterprises and organizations of the agrosphere by rational use of internal reserves of sources of financing of capital investments (net profit and depreciation).

Key words: *investment mechanisms, instruments, levers, region, agrosphere, economic activity, investment attractiveness, region.*

УДК 311.21:331.56

БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

**ШВЕЦЬ О.В., ДОКТОРАНТ,
ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА»**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з найважливіших соціально-економічних проблем сучасного етапу розвитку України є безробіття. Це складне макроекономічне явище економічного життя. Економічна криза в Україні згубно позначається на зайнятості в країні. Нині безробіття стає неодмінним елементом життя України, що впливає не тільки на соціально-економічну, а й політичну ситуацію в державі. Воно залишається в центрі уваги і населення, і наукової громадськості, а також є однією з актуальних проблем у країні.

Безробіття потребує аналізу стану та причин, пошуку важелів його регулювання на науковій основі та із застосуванням дієвого закордонного досвіду. Створення в Україні ринку праці, на якому б здійснювалося ефективне працевлаштування наявної робочої сили, дало б змогу вивести економіку нашої країни на новий рівень тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз фундаментальних еволюційних підходів до вирішення проблем безробіття відображений у працях визначних учених: А. Сміта, Т. Мальтуса, Ф. Кене, Д. Рікардо, К. Маркса, Дж. Кейнса, М. Фрідмена, А. Пігу, А. Маршалла, А. Оукена, Г. Стендінга, Е. Лібанової, В. Петюха, В. Васильченка, Є. Качана, А. Колота та ін. Сучасну проблематику безробіття досліджено такими науковцями, як: М. Алле, С.І. Бандура, Л.І. Безтелесна, В.В. Близнюк, Н.М. Зоярна, О.М. Каралюс, Е.М. Лібанова, Ю.М. Маршавіна, О.С. Пляшко, С.Е. Сардак, М.В. Ткаченко, Т.А. Федотова та ін.

Водночас, незважаючи на значну кількість досліджень, реалії ринку праці вимагають подальшого опрацювання методичних підходів аналізу причинно-наслідкових зв'язків проблеми безробіття та пошуку механізмів подолання її негативних наслідків.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є дослідження безробіття населення в Україні в сучасних умовах, дослідження сучасної моделі українського ринку праці в контексті характерних ознак та обґрунтування соціально-економічних наслідків наявності безробіття, як ознаки економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Крім безробіття питання реалізації трудового потенціалу актуалізується високим рівнем трудової неактивності. До категорії економічно неактивного населення належать особи віком 15-70 років, які не належали ні до занятого, ні до безробітного населення та за рівнем зв'язку з ринком праці могли бути класифіковані як ті, що шукають роботу, проте не готові з певних причин приступити до неї. Кількість економічно неактивного населення віком 15-70 років у 2017 р. становила 11 млн. осіб, або більше третини всього населення цього віку. Кожен другий економічно неактивний був пенсіонером, кожен п'ятий – студентом, учнем або виконував домашні обов'язки (табл. 1).

Значну частину вищезазначеної категорії осіб склали незайняті особи працездатного віку, які припинили активні пошуки роботи, тому що втратили надію її знайти (зневірені), та ті, які не знали, де і як шукати роботу, та були переконані у відсутності підходящої роботи. Ці особи за умови сприятливої кон'юнктури могли б запропонувати свою робочу силу на ринку праці, а отже – є найбільш перспективною частиною потенціалу поповнення лав працюючих.

Таблиця 1

**Структура економічно неактивного населення України
у віці 15-70 років за причинами незайнятості у 2017 р., %**

<i>Причини економічної неактивності</i>	<i>Все населення</i>	<i>Жінки</i>	<i>Чоловіки</i>	<i>Міські поселення</i>	<i>Сільська місцевість</i>
Пенсіонери	53,6	52,1	55,9	55,2	50,5
Учні, студенти	20,7	16,3	27,6	21,8	18,4
Виконують домашні обов'язки	21,1	25,8	9,4	19,1	25
За станом здоров'я	1,1	0,7	1,8	1,1	1,1
Зневірені особи	0,8	0,6	1,1	0,6	1,2
Перебувають на утриманні	0,9	0,8	1	1	0,6
Не знаходять підходящу роботу	0,6	0,5	0,9	0,4	1,3
Сезонний характер	0,2	0,1	0,3	0,1	0,3
Інші категорії	1	0,4	2	0,7	1,6

Джерело: сформовано автором за даними [1]

Наступним аспектом аналізу безробіття у національному вимірі постає рівень безробіття населення за статтю, віковими групами та місцем проживання у 2017 р. (табл. 2).

Таблиця 2

**Рівень безробіття населення в Україні (за методологією МОП)
за статтю, віковими групами та місцем проживання у 2018 р., %**

<i>Категорія населення</i>	<i>Рівень безробіття (у середньому за період, % до кількості економічно активного населення відповідної вікової групи)</i>							
	<i>Всього</i>	<i>У тому числі за віковими групами, років</i>						
		<i>15-24</i>	<i>25-29</i>	<i>30-34</i>	<i>35-39</i>	<i>40-49</i>	<i>50-59</i>	<i>60-70</i>
Все населення	9,5	18,9	11,3	9,8	8,4	8,7	8,1	0,1
Жінки	7,7	17,0	8,6	8,3	7,5	7,1	6,5	0,0
Чоловіки	11,1	20,3	13,1	11,0	9,3	10,3	9,8	0,2
Міські поселення	9,3	17,8	11,0	9,9	8,1	9,1	7,9	0,2
Сільська місцевість	9,9	20,4	11,8	9,7	9,3	7,9	8,4	0,0

Джерело: сформовано автором за даними [1]

Проаналізувавши табл. 2, можна сказати, що у чоловічої частини населення у цілому рівень безробіття вищий (11,1 %), ніж у жіночій частини (7,7 %). Особливо високий рівень безробіття серед населення віком 15-24 років (18,9 %), а саме в чоловіків цей показник становить 20,3 %, а у жінок – 17,0 %. Найбільша частка безробітних спостерігається серед молоді, це переважно молоді спеціалісти, які тільки закінчили навчальні заклади і знаходяться у пошуку роботи. Щодо безробітних, які проживають у сільській місцевості, то у них рівень безробіття вищий (9,9 %), ніж у міських поселеннях (9,3 %), що пов'язано з деструкціями процесу реформування аграрного сектору, коли значна частина робочої сили залишилася незадіяною у виробництві й без роботи залишилися пастухи, комбайнери, доярки, свинарки, трактористи та інші працівники [4].

Високий рівень молодіжного безробіття в нашій країні обумовлений низкою причин, як-то: недостатня пропозиція якісних робочих місць для молоді; небажання роботодавців приймати на роботу молодь без кваліфікаційних навичок та професійного досвіду; відсутність дієвих економічних стимулів для роботодавців до працевлаштування молоді; низька офіційна заробітна плата для молодих працівників; невідповідність якості і структури фахової підготовки потребам ринку праці. Слід наголосити, що серед молодих безробітних значну частину становлять ті, які залишилися непрацевлаштованими після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації.

За даними Державної фіскальної служби України, в період січня-серпня 2018 р. 5,1 тис. найманих осіб працювали без оформлення трудових відносин з роботодавцем. Крім того, в цей період за результатами перевірок до державної реєстрації залучено 10,9 тис. громадян, які здійснювали підприємницьку діяльність без реєстрації. Прикладання праці в неформальному секторі закономірно змінює трудову мотивацію, соціальні та професійні орієнтації, веде до зміни системи особистих цінностей. У результаті нагромаджений трудовий потенціал України не знаходить повної реалізації [5].

В сучасних умовах ринок праці України характеризується збереженням значного рівня безробіття, у тому числі прихованого, що є результатом багатьох проблем та суперечностей, які тривалий час не вирішувалися, а в період ускладнення соціально-економічної ситуації значно загострилися. У цілому сучасна модель українського ринку праці характеризується таким вадами:

– ригідність сфери зайнятості, спричинена надмірною зарегульованістю трудових відносин;

– неузгодженість політики зайнятості та державного регулювання оплати праці з економічною, соціальною, фінансовою, секторальною, регіональною, інвестиційною, кредитною політиками;

– відсутність проактивного підходу в регулюванні сфери зайнятості, що проявляється у часто несвочасному реагуванні на уже сформовані виклики і поточні загрози за відсутності належних заходів, спрямованих на їх попередження;

– неузгодженість ринку праці з ринком освітніх послуг, що призводить до посилення кількісних та професійно-кваліфікаційних дисбалансів попиту і пропозиції на робочу силу та загострення проблеми молодіжного безробіття;

– низький рівень використання економічних механізмів, що сприяють створенню нових якісних робочих місць та залученню молоді й висококваліфікованої робочої сили;

– спрямованість державної політики на підтримку утриманських настроїв безробітних за відсутності дієвих стимулів до продуктивної зайнятості;

– низький рівень ефективності та дієвості спеціалізованих державних програм;

– недосконалість трудового законодавства, що полягає у застарілості і неузгодженості нормативно-правових актів, недостатній гармонізації їх положень з міжнародними нормативами, та відсутність дієвого механізму забезпечення дотриманням законодавства у сфері трудових відносин тощо.

На мікрорівні безробіття є однією з головних причин зниження ефективності праці та виробництва в цілому, тобто погіршення якості продукції, що випускається, та зниження її конкурентоспроможності. Це пов'язано з тим, що окремі й достатньо значимі групи населення змушені погоджуватися на неprestижну, нецікаву для них роботу, що їм не до душі. Звідси низько ефективна, неякісна праця, висока плінність кадрів. Більш того, за таких обставин неможливо сформувати стабільні виробничі колективи.

До числа позитивних сторін безробіття фахівцями відносяться: підвищення соціальної цінності робочого місця; збільшення особистого вільного часу та свободи вибору місця роботи; зростання соціальної значимості й цінності праці; зростання конкуренції між працівниками; стимулювання підвищення інтенсивності і продуктивності праці; можливість для безробітного використати перерву в зайнятості для перенавчання, підвищення рівня освіти [7, 8].

Висновки. В процесі дослідження сучасного стану безробіття обґрунтовано основні напрямки його подолання в Україні: підвищення добробуту населення за рахунок особистого трудового внеску, підприємництва та ділової активності; надання відповідної допомоги по безробіттю, збереження робочих місць та перепідготовка осіб, які втратили роботу; проведення ґрунтовної пенсійної реформи; сприяння всебічному державному захисту інтелектуального потенціалу суспільства; посилення координації міжнародної діяльності в частині інформаційного обміну з питань зайнятості; забезпечення стабільного фінансування та державної підтримки розвитку духовної сфери, освіти, науки і культури тощо. Визначено, що проблема безробіття є ключовим питанням не лише в Україні, а й у всьому сучасному світі, без подолання якої неможливо налагодити ефективний розвиток як регіональної, так і національної економіки. Оскільки головною причиною безробіття є незбалансованість попиту і пропозиції робочої сили, саме тому в державі повинна втілюватись активна політика, яка складається із заходів, спрямованих на: збільшення попиту на робочу силу з боку державного та приватного сектора економіки; підвищення конкурентоспроможності робочої сили та забезпечення відповідності робочої сили і робочих місць; вдосконалення процесу працевлаштування.

Література.

1. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. **Skupskiy R.M., Melnychuk L.S., Shcherbata M.Y.** Methodological aspects of labor potential use and regional demographic problems. *Scientific bulletin of Polissia*. Chernihiv: ChNUT, 2017. № 1(9). P. 103-109.
3. **Зоярна Н.М., Каралюс О.М.** Безробіття на селі: причини та шляхи подолання. *Науковий вісник НАТУ України*. 2011. № 21. С. 176-178.
4. EAPES-WORLD-REGIONS 1990-2020. URL: <http://laborsta.ilo.org/applv8/data/EAPES/v6/EAPES-WORLDREGIONS%201990-2020.xls>
5. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/351748.html>
6. **Борищук А.О., Семенова К.Д.** Аналіз рівня безробіття в Україні. *Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць*. 2017. Випуск 3. Частина I. С. 29-34.
7. **Полуяктова О.В.** Проблеми безробіття в Україні. *Економіка і суспільство*. 2016. № 2. С. 31-35.
8. **Кочума І.Ю.** Стан зайнятості та безробіття в Україні на сучасному етапі. *Фінансовий простір*. 2013. № 3. С. 119-126.

9. **Лагодієнко В.В.** Стан та перспективи розвитку зайнятості населення в аграрній сфері Миколаївської області. *Бізнес навігатор*. 2011. № 22. С. 5-11.

10. **Лагодієнко В.В., Боднар О.А.** Вплив соціально-економічного розвитку села на рівень життя сільського населення регіону. *Економіст*. 2012. № 2. С. 50-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2012_2_18

References.

1. Derzhavna sluzhba statystyky [State Statistics Service]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

2. **Skupskiyi R.M., Melnychuk L.S., & Shcherbata M.Y.** (2017). Methodological aspects of labor potential use and regional demographic problems. *Scientific bulletin of Polissia*. Chernihiv: ChNUT, no. 1(9), pp. 103-109 [in English].

3. **Zoyarna N.M., & Caralius O.M.** (2011). Bezrobittya na seli: prychny ta shlyakhy podolannya [Unlucky in the countryside: reasons for that hatred]. *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny – Science Newsletter NLTU of Ukraine*, no. 21, pp. 176-178 [in Ukrainian].

4. EAPEP-WORLD-REGIONS 1990-2020. Retrieved from: <http://laborsta.ilo.org/applv8/data/EAPEP/v6/EAPEP-WORLDREGIONS%201990-2020.xls> [in English].

5. Derzhavna fiskal'na sluzhba Ukrayiny [Derzhavna fiscal service of Ukraine]. *sfs.gov.ua*. Retrieved from: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/351748.html> [in Ukrainian].

6. **Borishchuk A.O., & Semenova K.D.** (2017). Analiz rivnya bezrobittya v Ukrayini [Analysis of unemployment in Ukraine]. *Statystyka – instrument sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen': zbirnyk naukovykh student-s'kykh prats' – Statistics – Social and economic instruments: a student of science students*. Issue 3, Part I, pp. 29-34 [in Ukrainian].

7. **Poluyaktova O.V.** (2016). Problemy bezrobittya v Ukrayini [Problems of unemployment in Ukraine]. *Ekonomika i suspil'stvo – Economy and suspension*, no. 2, pp. 31-35 [in Ukrainian].

8. **Kochuma I.Yu.** (2013). Stan zaynyatosti ta bezrobittya v Ukrayini na suchasnomu etapi [The camp of employment and unemployment in Ukraine at this time]. *Finansovyy prostir – Financial Prost*, no. 3, pp. 119-126 [in Ukrainian].

9. **Lagodinko V.V.** (2011). Stan ta perspektyvy rozvytku zaynyatosti naselennya v ahraryni sferi Mykolayivs'koyi oblasti [Become a prospect of developing a population in the agrarian sector of the Mykolaiv region]. *Biznes navihator – Business Navigator*, no. 22, pp. 5-11 [in Ukrainian].

10. **Lagodinko V.V., & Bodnar O.A.** (2012). Vplyv sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku sela na riven' zhyttya sil's'koho naselennya rehionu [After the influx of social and economic development, I sat on the river of life of the population of the region]. *Ekonomist – Economist*, no. 2, pp. 50-51. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2012_2_18 [in Ukrainian].

Анотація.

Швец О.В. Безробіття населення в умовах сталого розвитку регіону.

Важливою соціально-економічною проблемою сучасного етапу розвитку України є безробіття, як складне макроекономічне явище економічного життя. Нині безробіття стає неодмінним елементом життя України, що впливає не тільки на соціально-економічну, а й політичну ситуацію в державі. Безробіття потребує аналізу стану та причин, пошуку важелів його регулювання на науковій основі та із застосуванням дієвого закордонного досвіду тощо.

Мета статті – є оцінка стану безробіття в Україні в сучасних умовах, дослідження сучасної моделі українського ринку праці в контексті характерних ознак та обґрунтування соціально-економічних наслідків наявності безробіття, як ознаки економічного розвитку.

Безробіття у сучасному світі є серйозною проблемою, складниками якої виступають різні чинники природно-ресурсного, біологічного, техніко-виробничого, економічного, соціально-культурного та управлінсько-регуляторного характеру. В Україні рівень безробіття визначають за методологією Міжнародної організації праці (МОП), а також за рівнем зареєстрованого безробіття. У дослідженні розглянуто структуру безробітного населення України віком 15-70 років за причинами незайнятості, структуру економічно неактивного населення за причинами незайнятості, визначено рівень безробіття населення за статтю, віковими групами та місцем проживання тощо. Досліджено сучасну модель українського ринку праці в контексті характерних ознак та обґрунтовано соціально-економічних наслідки прояву безробіття, як ознаки економічного розвитку.

В процесі дослідження сучасного стану безробіття, визначено, що проблема безробіття є ключовим питанням не лише в Україні, а й у всьому сучасному світі, без подолання якої неможливо налагодити ефективний розвиток як регіональної, так і національної економіки. Оскільки головною причиною безробіття є незбалансованість попиту і пропозицій робочої сили та обґрунтовано основні напрямки подолання безробіття в Україні.

Ключові слова: безробіття, ринок праці, рівень безробіття, соціально-економічні наслідки безробіття, зайнятість, методологія МОП.

Аннотация.

Швец О.В. Безработица населения в условиях устойчивого развития региона.

Важной социально-экономической проблемой современного этапа развития Украины является безработица, как сложное макроекономическое явление экономической жизни. Сейчас безработица становится постоянным элементом жизни Украины, что влияет не только на социально-экономическую, но и политическую ситуацию в государстве. Безработица требует анализа состояния и причин, поиска рычагов его регулирования на научной основе и с применением эффективного зарубежного опыта и тому подобное.

Цель статьи - является оценка состояния безработицы в Украине в современных условиях, исследования современной модели украинского рынка труда в контексте характерных признаков и обоснование социально-экономических последствий наличия безработицы, как признаки экономического развития.

Безработица в современном мире является серьезной проблемой, составляющими которой выступают различные факторы природно-ресурсного, биологического, технико-производственного, экономического, социально-культурного и управленческо-регуляторного характера. В Украине уровень безработицы определяется по методологии Международной

организации труда (МОТ), а также по уровню зарегистрированной безработицы. В исследовании рассмотрена структура безработного населения Украины в возрасте 15-70 лет по причинам незанятости, структуру экономически неактивного населения по причинам незанятости, определен уровень безработицы населения по полу, возрастным группам и месту проживания и тому подобное. Исследовано современное модели украинского рынка труда в контексте характерных признаков и обосновано социально-экономических последствиях проявления безработицы, как признаки экономического развития.

В процессе исследования современного состояния безработицы, определено, что проблема безработицы является ключевым вопросом не только в Украине, но и во всем современном мире, без преодоления которой невозможно наладить эффективное развитие как региональной, так и национальной экономики. Поскольку главной причиной безработицы является несбалансированность спроса и предложения рабочей силы и обоснованы основные направления преодоления безработицы в Украине.

Ключевые слова: безработица, рынок труда, уровень безработицы, социально-экономические последствия безработицы, занятость, методология МОТ.

Abstract.

Shvets O.V. Unemployment of the population in conditions of sustainable development of the region.

An important socio-economic problem of the current stage of development of Ukraine is unemployment, as a complex macroeconomic phenomenon of economic life. Unemployment is now becoming an indispensable element of Ukraine's life, affecting not only the socio-economic but also the political situation in the country. Unemployment requires analysis of the state and causes, finding the levers of its regulation on a scientific basis and using effective foreign experience, etc.

The purpose of the article is to evaluate the current state of unemployment in Ukraine, to study the current model of the Ukrainian labor market in the context of characteristics and to justify the socio-economic consequences of unemployment as a sign of economic development.

Unemployment in the modern world is a serious problem, the components of which are various factors of natural resource, biological, technical, industrial, economic, socio-cultural and managerial and regulatory nature. In Ukraine, the unemployment rate is determined by the methodology of the International Labor Organization (ILO), as well as by the registered unemployment rate. The study looks at the structure of the unemployed population of Ukraine aged 15-70 years by reasons of unemployment, the structure of economically inactive population by reasons of unemployment, determined the unemployment rate of the population by sex, age groups and place of residence, etc. The modern model of the Ukrainian labor market is studied in the context of characteristic features and the socio-economic consequences of the manifestation of unemployment as signs of economic development are substantiated.

In the process of researching the current state of unemployment, it was determined that the problem of unemployment is a key issue not only in Ukraine, but in the entire modern world, without which it is impossible to establish effective development of both regional and national economy. As the main cause of unemployment is the imbalance of labor supply and demand and the basic directions of overcoming unemployment in Ukraine are substantiated.

Key words: *unemployment, labor market, unemployment rate, socio-economic consequences of unemployment, employment, ILO methodology.*